

Gemeente van Christus,

“We zijn pachters, geen eigenaren.” Zo zou je deze overdenking in één zin kunnen samenvatten.

We beginnen met iemand die u waarschijnlijk niet bekend zal voorkomen: Franklin Pierce.

Hij was president van de Verenigde Staten van 1853 – 1857. Hij wil het land in bezit krijgen waarop een kleine Indianenstam woont. Het opperhoofd van deze stam komt u waarschijnlijk wel bekend voor: chief Seattle. Seattle antwoordt de president met een redevoering waaruit ik al eerder heb geciteerd. Ik doe het vanochtend graag nog eens, omdat ik hem zeldzaam indrukwekkend vind. En het heel mooi aansluit op waar het vanochtend over gaat. Bovendien is het bij dit soort teksten de vraag in hoeverre de betekenis ervan werkelijk tot je doordringt, is mijn ervaring. Luister in alle rust naar de volgende zinnen:

“Het grote opperhoofd in Washington heeft gesproken: hij wenst ons land te kopen...we zullen over uw aanbod beraadslagen, want we weten dat als wij ons land niet verkopen de blanke man met zijn geweren komt en het in bezit neemt...

Hoe kun je de lucht, of de warmte van het land kopen of verkopen? Dat is voor ons moeilijk te bedenken. Als wij de tinteling van het water niet kunnen bezitten, hoe kunt u het dan van ons kopen? ...

Elk stuk van dit land is heilig voor mijn volk. Iedere spar die glanst in de zon, elk zandstrand, elke nevel in de donkere bossen, elke open plaats, elke zoemende bij is heilig in de gedachten en in de herinnering van mijn volk ...

Wij zijn een deel van de aarde en de aarde is een deel van ons. De geurende bloemen zijn onze zusters. Het rendier, het paard, de grote adelaar zijn onze broeders ...

Wij weten dat de blanke man onze manier niet begrijpt. Voor hem is het ene stuk grond gelijk aan het andere. Hij is een vreemde, die komt in de nacht en van het land neemt wat hij nodig heeft. Hij behandelt zijn Moeder, de Aarde en zijn Broeder, de Lucht als koopwaar, die hij kan uitbuiten en kan verkopen als goedkope kralen ...

Eén ding weten we en de blanke man zal het eens ontdekken: onze God en uw God is dezelfde. U kunt wel denken dat u uw God bezit, zoals u ons land wilt bezitten, maar dat kunt u niet. Hij is de God van alle mensen en zijn hart klopt evenzeer voor de rode man als voor de blanke. Deze aarde is hem lief; de aarde beschadigen betekent: haar Schepper beledigen.

*****

Het is een bekende gelijkenis die we vanochtend horen. De traditionele uitleg ervan zal bekend zijn: die wijngaard, dat is Israël. God is de eigenaar ervan. Hij stuurt zijn profeten om te vragen naar de vruchten die Israël voortbrengt. Vruchten die rijpen waar mensen leven naar de Thora.

Maar naar deze profeten wordt keer op keer niet geluisterd. Ze worden genegeerd, roepen woede op. Jezus is de zoon van de eigenaar. Zijn vader stuurt hem, niet óm hem te laten doden, maar om de pachters - de schriftgeleerden, hogepriesters en de oudsten van het volk - de ogen te openen: om hen én heel het volk met nieuwe ogen te laten kijken naar dat verbond dat God met hen heeft gesloten.

Maar daar zijn ze om allerlei redenen niet van gediend. En het zal erop uitdraaien dat ze hem uit de weg ruimen.

Dat is een legitieme uitleg. Lucas geeft zelf al aan met het oog op wie Jezus de gelijkenis uitspreekt.

Maar het is wel een uitleg waarmee we zelf veilig buiten schot blijven: het lijkt dan immers uitsluitend te gaan om een intern Joods conflict.

Maar deze gelijkenis laat zich – even legitiem – ook nog op andere manieren uitleggen. Bijvoorbeeld door op zoek te gaan naar wat er in wezen ónder dit conflict tussen Jezus en die leiders op geestelijke en bestuurlijk gebied ligt. In de kern is het, denk ik, de overtuiging dat zij - en in het directe verlengde daarvan ook wij - wij iets zouden kunnen bezitten.

De waarheid, als het gaat om een godsdienstige traditie. De waarheid, als het gaat om God.

Of als het gaat om de oudsten: de overtuiging dat je land zou kunnen bezitten.

In ons geval: het stukje waarop je zelf leeft. Of hemelsbreed: de hele aarde. Dat die van ons is.

Deze gelijkenis wordt jou voorgehouden als een spiegel. Het is de vraag wat jij er, als je tenminste niet te snel wegstapt, erin weerspiegeld ziet.

De aanleiding voor het vertellen ervan ligt in wat er direct aan vooraf gaat: Jezus is Jeruzalem binnengereden; de mensen hebben hem toegejuicht en hosanna gezongen. We horen dat verhaal volgende week.

Na deze intocht veegt Jezus het tempelplein schoon en jaagt de handelaren eruit. Als hij de dag erna op datzelfde tempelplein aan het volk de Thora uitlegt, komen hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten naar hem toe en vragen hem: op rond van welke bevoegdheid dóe jij deze dingen eigenlijk allemaal? Wie heeft jou die bevoegdheid gegeven?

Als Jezus op het tempelplein de Thora staat uit te leggen, begeeft hij zich op hún terrein!

Wij hogepriesters bepalen hoe het eraan toegaat in en rond de tempel.

Wij schriftgeleerden weten hoe de Heilige Geschriften moeten worden uitgelegd.

En wij oudsten bepalen hoe het er in ons land aan toegaat.

Het conflict tussen Jezus en deze mannen die op het gebied van geloof en politiek alles naar zichzelf toegetrokken hebben, dat conflict dat maar broeit en broeit en steeds venijniger wordt, staat nu op het punt van uitbarsten. En Jezus weet waarop het zal uitlopen, getuige deze gelijkenis die hij vertelt, met name het slot ervan.

Wat bezielt deze mannen toch, zou je denken. Het antwoord ligt uiteindelijk in onszelf. Het verhaal houdt ons, zoals gezegd een spiegel voor. Het gaat hier niet alleen over schriftgeleerden en oudsten in die dagen.

Als het over geloofstradities gaat, gaat het over iedereen die denkt, bewust of onbewust, dat die traditie iets is waarover je kunt beschikken. Dat die van jou is. Dat jij weet hoe het allemaal bedoeld is.

“Buiten de tempel om is er geen heil”, zei men in Jezus’ dagen. Die vervloekte Samaritanen, met hun eigen offerplaatsen, wat denken ze wel!

“Extra ecclesiam nulla salus”, zal de kerk eeuwen later zeggen. Buiten de kerk is geen heil te vinden. Buiten de Rooms katholieke kerk, wel te verstaan. Protestanten dienden terug te keren naar de Moederkerk. Protestanten op hun beurt vonden dat de Paapse afgodendienaars tot bezinning moesten komen. Nou ja, - dat soort denken: dat een geloofstraditie iets is waarover je kunt beschikken. Dat het van jou is.

Maar dat is het niet. Het is iets, een beleving die jou geschonken wordt, een vorm van genade. Vloeibaar, niet vast te leggen. Steeds veranderlijke en beweeglijk... als het goed is.

Eenzelfde soort bezitsdenken ligt - onuitgesproken, want volledig als vanzelfsprekend beschouwd - onder de politiek en de beleving van de gewone man en vrouw in de straat: dit is óns land. Natuurlijk is het ons land! Net zo natuurlijk als dit ons dorp is. En dit (...) onze kerk. En het huis waarin we wonen ons huis. En ga zo maar door. Zó vanzelfsprekend, toch?

En van klein naar groot gedacht: deze wereld is van ons mensen.

Maar dat is allemaal niet zo. Volgens onze (!) bijbel, tenminste. Het is ons allemaal toevertrouwd, in de hoop en de verwachting dat we er vrucht door en mee zouden dragen. Vruchten die bijdragen aan wat we “Het koninkrijk van God” noemen.

Dat koninkrijk dat maar niet wil doorbreken. De reden dat het maar niet wil doorbreken werd jaren geleden alweer bezongen door een van de Beatles, George Harrison: “All through the day I Me Mine, all through the night I Me Mine.” Dag en nacht het zelfde liedje: ik..mij...van mij!

Wij mensen durven dat niet los te laten zingt Harrison. Iedereen weeft dat als het ware als een basispatroon door zijn of haar leven heen.

George Harrison was een groot deel van zijn leven bezig met Hindoeïsme, Hare Krishna, meditatie. Voor dit wat minder bekende nummer heeft hij zich zeer waarschijnlijk gebaseerd op een tekst uit de Bhagavad Gita, een van de heilige teksten uit het Hindoeïsme:

“Zij die afzien van alle egocentrische begeerten en zich bevrijden uit de kooi van “ik - mij - mijn” zijn voor eeuwig bevrijd en worden één met de Heer.”

Je zou een directe lijn kunnen trekken naar uitspraken van Jezus: ga heen en verkoop alles wat je bezit, verdeel het geld onder de armen en volg mij... verzamel geen aardse schatten.... maak je geen zorgen over je kleding of je voedsel... wie zijn leven wil behouden zal het eerst moeten verliezen.

Ja, - alles, werkelijk alles tot en met ons eigen lichaam en leven aan toe, alles wat ons ter beschikking staat, is ons toevertrouwd door God. We zijn er de pachters van, niet de eigenaars. De vraag is hoe we daar mee omgaan. Of we vrucht dragen, bijbels gezegd. Hoe wij ons stukje van de wijngaard beheren.

Afgelopen zondag keken we met een groepje gemeenteleden van De Slachsang en Scharnegoutum naar een werkelijk prachtige en zeer indrukwekkende film: Down to earth.

Over een Nederlands gezin met drie jonge kinderen dat een aantal jaren leeft in een indianenstam in Noord Amerika. Daar kennismakt met een shamaan, een wijze, oude man die zijn levenswijsheid, door de generaties heen opgedaan, aan hen doorgeeft. Waarna dit gezin op wereldreis gaat, op zoek gaat naar andere wijze mannen en vrouwen, "hoeders van deze aarde".

Deze shamaan zegt onder andere: alle grote problemen op deze aarde worden veroorzaakt door de mens. Oorlogen, klimaatverandering, uitputting van de schepping. En al die problemen vinden hun grond hierin dat de mens zich heeft losgemaakt van die schepping. Er als het ware tegenover is gaan staan. En heeft gedacht dat deze aarde van ons is.

Maar we maken er onlosmakelijk deel van uit. En als we haar beschadigen en kapotmaken, beschadigen we onszelf en maken we uiteindelijk onszelf kapot.

Die grondgedachte loopt als een rode draad door heel de film heen. Je vindt hem, in mijn beleving, ook terug in de gelijkenis van vanochtend: de wijngaard, oorspronkelijk bedoeld als beeld voor Israël, kun je uitbreiden naar heel deze schepping, waarover wij als hoeders en bewaarders zijn aangesteld.

Dat we het "schepping" noemen geeft al aan dat het allemaal niet van ons is, maar van degene die het geschapen heeft. Hoe onvoorstelbaar dat gebeuren voor ons inmiddels ook kan zijn.

De gelijkenis van de onrechtvaardige pachters, die zichzelf tot eigenaren hopen te promoveren, wordt ons als een spiegel voorgehouden. Als je niet voortijdig wegstapt en de diepte erin onder ogen durft te zien, is het een zeer confronterend verhaal, dat onbegrip kan oproepen. Irritatie, woede ook.

Omdat het ons met ons Ik-Mij-Mijn denken, hevig tegen de haren instrijkt.

En omdat we allemaal wel iets van die schriftgeleerden, hogepriesters en oudsten in onszelf hebben zitten.

Ja,- deze onbevoegde schriftuitlegger uit Nazareth roept heftige emoties op, als je goed naar hem luistert.

Als je deze emoties niet voelt, is het de vraag of je wel goed genoeg hebt gehoord wat hij allemaal zegt.

Amen.